

Hr Anderseni ja hr Alberi avaldus Eesti Vabariigi kohta Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) juhatuse koosolekul 1. juulil 2002

Eesti võimud soovivad tänada hr Haasi ja tema meeskonda koostöövalmiduse ja pühendumuse eest Tallinnas toimunud aruteludel. Lisaks soovime avaldada tunnustust ka eelmisele missiooni juhile Eestis hr Kellerile.

RVFi töötajad on koostanud hästi tasakaalustatud dokumendi ja Eesti võimud on esitanud järelduste ja põhimõteteliste soovitusetega üldiselt nõus. Kuna viimase valmisolekulaenuga seotud dokumentide tähtaeg möödus umbes aasta tagasi, oli nüüd tegemist esimeste puhtalt Artikkel IV konsultatsioonidega Eestis. Eesti võimud hindavad nii seda uut koostööaset RVFiga kui ka fondi valmisolekut tegelda rohkem Eesti keskpika ja pikaajalise majanduskasvu väljavaadetega, nagu on näha ka lisa I. Me oleme rahul ka taustmaterjalidega, mis puudutavad fiskaalküsimusi Eesti teel Euroopa Liitu ja NATOsse. See dokument on suurepärane tutvustus nendest ülesannetest ja valikutest, mis seisavad Eesti ja teiste Balti riikide ees keskpikas perspektiivis. Eesti on läbirääkimistel Euroopa Liidu *acquis communautaire* üle sulgenud 26 peatükki 31st ja soovib lõpetada ühinemisläbirääkimised 2002. aasta lõpuks.

MAJANDUSLIK ARENG JA VÄLJAVAATED

Möödunud aastal Artikkel IV konsultatsioonide käigus toimunud juhatuse arutelul tundsid direktorid muret, et äkki on Eesti majanduskasvu prognoosid liiga optimistlikud. Tegelikult pidas Eesti majandus oma suuremate kaubanduspartnerite majanduslangusele üsna hästi vastu ja SKP kasvas 2001. aastal 5,4%.

Käesoleva aasta algus on Eestile olnud pisut ebasoodsam. Majanduskasv Eesti peamistel eksporditurgudel on olnud aeglane ja enamik Euroopa Liidu liikmesriike veab sisse vähem kaupu kui aasta tagasi. Allhanketööstus on läbi teinud suurema languse, kuid otseeksport on siiski säilitanud 10%se kasvu. Sisenõudlus nii investeringute kui ka tarbimise vallas on olnud tugev. Seda on toetanud ka euroala madalad intressimäärad, mis europõhise valuutakomitee süsteemi kaudu kanduvad kohalikule turule. Esialgseil andmeil aeglustus aasta majanduskasv Eestis esimeses kvartalis 3,6%ni, olles siiski märkimisväärselt kõrgem riigi suuremate kaubanduspartnerite majanduskasvust. 2002. aastaks tervikuna prognoosivad võimud ligikaudu 4,2% suurust kasvu.

Jooksevkonto puudujääk püsis 2001. aastal 6,5% juures ja selle kattis suure varuga välismaiste otseinvesteringute sissevool. 2002. aasta esimeses kvartalis tõi suur üldine nõudlus investeringute järele koos mõningate ühekordsete teguritega (suurte projektide käikulaskmine energia- ja ekspordisektoris) endaga kaasa nelja kvartali keskmise jooksevkonto puudujäägi suurenemise umbes 8%ni SKP suhtes. Aasta kokkuvõttes oodatakse umbes 7%list puudujääki, mis jääb siiski Euroopa Liiduga liitumise eelses majandusprogrammis esitatud keskpika prognoosi raamidesse.

Inflatsiooniline surve, mis tõstis 12 kuu keskmise tarbijahinnaindeksi 2001. aasta keskpaigas 7% lähedale, lõdvenes kooskõlas arenguga europiirkonnas aasta teisel poolel ja 2002. aasta algul ning viis maikuu inflatsioonimäära 4,1%ni. Praegune 2 protsendipunkti kõrgem hinnakasv võrreldes europiirkonnaga võib umbes sellel tasemel püsima jääda ka lähiaastaiks, peegeldades tootlikkuse kasvu kaubeldavas sektoris ja ühildumisprotsessi.

MONETAARPOLIITIKA JA FINANTSSEKTORI KÜSIMUSED

Eesti krooni fikseeritud vahetuskurss euro suhtes ja valuutakomitee süsteem on jätkuvalt Eesti majanduse nurgakiviks ka 10 aastat pärast rahareformi. Valuutakomitee jääb alles ka ühinemiseelsel ja -järgsel perioodil. Eesti kavatab euro kasutusele võtta kolmes etapis - ühinetakse Euroopa Liiduga, liitutakse vahetuskursimehhanismiga ERM2 ja pärast Maastrichti kriteeriumide täitmist liitutakse europiirkonnaga. Eesti võimud on väga rahul, et Euroopa Liit on kinnitanud europõhise fikseeritud

vahetuskursi ja valuutakomitee sobivust *acquis*'ga ja riikide rahapoliitikale ühinemiseelisel perioodil esitatavate nõuetega.

1. jaanuarist 2002 vastutab sõltumatu Eesti Finantsinspeksioon panga-, kindlustus- ja väärtpaberituru järelevalve eest. Lisaks sellisele institutsionaalsele muutusele on astunud samme ka finantssektori usaldusväärsuse suurendamiseks ja järelevalve tugevdamiseks. 2002. aasta jaanuarist jõustunud krediitiasutuste seaduse täiendused ja parandused viivad Eesti seadusandluse pangateenuste valdkonnas täielikku vastavusse praegu kehtiva Euroopa Liidu *acquis*'ga, v.a hoiuste tagamise miinimummäär, mille puhul Eestile on antud üleminekuaj. Mittepanganduslikus finantssektoris on paranenud väärtpaberituru regulatsioon - möödunud aasta oktoobris võeti vastu uus väärtpaberituru seadus. Lisaks alates 1998. aastast jõus olevale hoiuste kindlustamisele pakub tagatisfondi seaduse vastuvõtmine 2002. aasta veebruaris kaitset ka investeerimisasutuste klientidele ja kohustusliku pensionifondi osakute omanikele.

Finantsturul domineerivad endiselt pangad, mis hõlmavad 80% Eesti finantssektorist. Raporti esimeses taustinfos on ära toodud RVFi töötajate seisukoht, et *selliste pankade kujunemine, "mis on liiga suured selleks, et ebaõnnestuda", võib põhjustada nende mitte kõige optimaalsemat käitumist.* Ametivõimud arvavad, et piisav järelevalve ja Skandinaavia pankurid, kes on Eesti pankade suuromanikud, vähendavad sellist ohtu märgatavalt.

Madalamad intressimäärad ergutasid 2001. aastal märkimisväärselt laenuõudlust. Vaatamata laenamise kiirele kasvule, piisas Eesti siseriiklikest hoiustest 2001. aastal finantssektori poolt reaalsektorile vahendatud laenude finantseerimiseks. Nagu aruandes kirjas, toimub suur osa reaalsektori finantseerimisest liisingufirmade kaudu. Oluline on seejuures silmas pidada, et enamik liisingufirmasid kuulub pangagruppidesse ja on seega Finantsinspeksiooni järelevalve all. Kuna pankadele kehtivad riskikontsentratsiooni piirmäärad, puudub praktiliselt huvi luua iseseisvaid liisingufirmasid, mis kasvades võiksid tõsiselt ohustada finantssüsteemi. Vaatamata sellele jälgivad Eesti Pank ja Finantsinspeksioon tähelepanelikult finantssektori kõigi valdkondade arengut, sealhulgas ka liisingfinantseerimist.

2000. aasta juulis asutas valitsus Krediidid ja Ekspordi Garanteerimise Sihtasutuse KredEx, mis annab garantiisid eksportijatele, keskmise suurusega ja väikeettevõtetele ja noorperede eluasemeprogrammidele. Garantiisid ei anna mitte sihtasutus ise, vaid kommertspangad ning tagatise saamiseks esitatavad nõudmised on läbipaistvad. Garantiisaajad maksavad selle eest tasu ning nii moodustuvad sihtasutuse reservid, millest saab tulevikus katta laenukahjusid. Oluline on märkida, et tegu on sõltumatu asutusega, millel on oma varad ja kohustused. Valitsus andis sellele vaid stardikapitali ja rohkem tegevust ei finantseeri. Ainus võimalik risk eelarvele on ekspordigarantii andmine, kuid siingi on seadusega lubatud maht maksimaalselt 300 miljonit Eesti krooni.

Eesti on püüdnud hoida oma väga lihtsat, väheste eranditega maksusüsteemi. Üks erand on mitte maksustada pangahoiustelt saadud tulu. Ametivõimud mõnõnavad, et see võib tekitada mõningaid turumoonutusi. Praegu ollakse aga seisukohal, et kuna maksustatavate intresside summa oleks küllalt väike, ei oleks siit loota eelarve tuludele suurt lisa. Täiendav halduskoormus, mis langeks üksikisikute, pankade ja maksuameti õlule, osutuks tuludest kulukamaks. Kui säästmise tase hakkab suurenema, siis võivad ametivõimud selle küsimuse juurde tagasi tulla.

EELARVEPOLIITIKA

2001. aastal saavutas valitsus ühe peamise eelarvepoliitilise eesmärgi: esimest korda alates 1997. aastast oli üldvalitsuse eelarve tasakaalus, jõudes isegi väikese 0,4%se ülejäägini SKP suhtes. Seda oli võimalik saavutada tänu suurenenud maksulaekumisele, mille aluseks oli üle ootuste hea majanduskasv ja keskvalitsuse kulutuste parem juhtimine.

2002. aastal ootab valitsus väikest eelarve puudujääki, mis jääb alla 1%. Kuna 2002. aasta esimestel kuudel oli maksukogumine prognoositust parem, võttis Riigikogu juunis vastu lisaelarve, mis keskendub pensionide tõstmisele ja kohalike omavalitsuste toetamisele. Kuigi teist lisaelarvet ei kavatse võimud vastu võtta, võib surve sellisteks sammudeks valimiseelisel ajal märkimisväärselt

kasvada. Vaatamata sellele, et üheksa kuu jooksul on tulemas kahed valimised, on valitsus kohustunud järgima tasakaalustatud eelarve põhimõtet.

20. juunil võttis Riigikogu vastu riigieelarve seaduse muudatused, mille peab heaks kiitma Vabariigi President. Uus seadus määratleb selgelt üldvalitsuse mõiste ja käsitleb uut moodi eelarvetulusid ja -kulusid. Seaduseparandus kehtestab eelarvetulude ja -kulude uue klassifikatsiooni ja finantseerimistehingu määratluse, et see hõlmaks kõik avaliku sektori eelarves kajastuvad finantseerimistehingud (k.a välisabi ja laenud). Seadus tagab ka täieliku kooskõla rahvusvaheliste standarditega.

Juunis korraldas Eesti oma esimese välisurgudele suunatud võlakirjaemissiooni. Viieaastase tähtajaga 100 miljoni euro suurune emissioon oli väga edukas - see märgiti 2,7 korda üle. Emissiooni hind oli 5,19% aastas, st umbes 60 baaspunkti kõrgem Saksa valitsuse võlakirjade intressimäärast. Võlakirjad emiteeriti Briti seaduste alusel ja sisaldasid ka klauslit kreditoride enamuse huvist lähtumise kohta, juhul kui võlakirju on vaja restruktureerida (*Collective Action Clauses*). Võlakirjade emiteerimise eesmärgiks oli nii refinantseerida 13 välislaenu (umbes 73 miljonit krooni 100 miljonist) kui ka rahastada kaugseire radarisüsteemi ja mereradarite ostu.

STRUKTUURIKÜSIMUSED

Nii nagu aruandes on õigesti rõhutatud, on viimased sündmused tööturul olnud julgustavad. 2001. aastal hõive suurenes ja tööpuudus kahanes. Töötuse vähenemine jätkus ka 2002. aasta esimeses kvartalis ning see jõudis 11,2%ni. Eesti võimude peamiseks eesmärgiks jäävad tööpuuduse jätkuv vähendamine ja uute töökohtade loomine. Edasise edu huvides peab tööturg olema paindlik. Samuti on Eestis käivitatud rida sihtotstarbelisi programme kõrgema tööpuudusega piirkondades ja eriprogrammid noortele töötutele. Reformitakse ka kutseharidussüsteemi.

Käesoleva aasta kevadel käivitas valitsus pensionisüsteemi teise samba. Osalemine on vabatahtlik kõigile, välja arvatud uued tööturule tulejad. Arvestades erapensionikindlustuse väga lühikest ajalugu Eestis ja asjaolu, et esimesed teise samba pensionifondid said tegevusloa alles käesoleva aasta aprillis, on 37 000 inimese ehk enam kui 6% maksumaksjate liitumine teise sambaga vähem kui ühe kuu jooksul märkimisväärne saavutus.

Erastamine jõudis 2001. aastal peaaegu lõpule. Valitsus kavatses lõpule viia ka riigile kuuluva ASI Narva Elektriijaamad erastamise. Kuna strateegiline välisinvestor ei suutnud tagada tehingu finantseerimist, otsustas Eesti valitsus 2002. aasta jaanuaris vähemusaktsiate müügiläbirääkimised lõpetada. Elektriijaamade restruktureerimine on vaatamata sellele alanud - on ju põlevkivist elektri tootmine Eesti majanduse jaoks oluline. Narva Elektriijaamade jätkuv renoveerimine koos muude vajalike sammudega peab tagama kohaliku energiavarustatuse. Ettevõtte juhtkonnale on antud õigus pidada laenuläbirääkimisi finantsasutustega ning valitsus on otsustanud laenudele riigigarantiisid mitte anda.

Selleks et hoida läbipaistvuse kõrget taset, avaldatakse nii käesolev Artikkel IV konsultatsioonide aruanne kui ka aruanded edusammudest rahvusvaheliste normide ja hea tava juurutamisel poliitika läbipaistvuse, statistika ja finantsjärelevalve valdkonnas.